

O‘ZBEK SAN’ATINI RIVOJLANTIRISHDA BOLALAR MUSIQA VA SAN’AT MAKTABLARINING AHAMIYATI

Turdiyev Shavkat Taxirovich

Xorazm viloyati, Xonqa tumani 7-son Bolalar musiqa va san’at maktabi o’quv ma’rifiy ishlari bo’yicha direktor o’rinbosari

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O‘zbekiston milliy san’atini rivojlantirishda bolalar musiqa va san’at maktablarining tutgan o’rni keng yoritilgan. Unda ushbu ta’lim muassasalarining yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish hamda estetik dunyoqarashini shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy-uslubiy jihatdan tahlil etilgan. Shuningdek, bolalar musiqa va san’at maktablarining jamiyat hayotidagi ijtimoiy-madaniy roli, milliy merosni asrab-avaylash va uni kelajak avlodga yetkazishdagi vazifalari ochib berilgan. Maqola 4 bet A4 formatda, 14 shrift, 1,5 interval talablari asosida tayyorlangan.*

Kalit so‘zlar: *milliy san’at, musiqa ta’limi, san’at maktablari, madaniy meros, yosh avlod, estetik tarbiya.*

Kirish

O‘zbekiston qadimiy tarix va boy madaniy merosga ega bo‘lgan davlatlardan biridir. Asrlar davomida xalqimiz tomonidan yaratilgan milliy musiqa, tasviriy va amaliy san’at, xalq og‘zaki ijodi namunalari bugungi kunda ham o‘z qimmatini yo‘qotmagan. Ushbu bebaho merosni asrab-avaylash, rivojlantirish va kelajak avlodga yetkazish har bir jamiyat a’zosining muhim vazifalaridan biridir. Ayniqsa, yosh avlodni san’at va madaniyat ruhida tarbiyalash orqali milliy o‘zlikni anglash va ma’naviy barkamollikka erishish mumkin.

Bu borada bolalar musiqa va san’at maktablari alohida o‘rin tutadi. Mazkur ta’lim muassasalari yoshlarning san’atga bo‘lgan qiziqishini oshirish, iste’dodini aniqlash va rivojlantirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalashga xizmat qiladi. Globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda milliy san’atni asrab qolish va uni zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirish dolzarb masalaga aylangan.

Har qanday millatning madaniyati va san’ati uning ertangi avlodi qanday tarbiya topayotgani bilan belgilanadi. O‘zbekistonda bolalar musiqa va san’at maktablari shunchaki ta’lim muassasasi emas, balki milliy o‘zlikni anglash, nafosat va go‘zallikni his qilish maskanidir. Ushbu maktablar professional san’at va madaniyat sohasiga ilk qadam qo‘yiladigan eng muhim bo‘g‘in hisoblanadi.

Asosiy qism

Bolalar musiqa va san’at maktablarida ta’lim jarayoni kompleks tarzda tashkil etiladi. O‘quvchilarga nafaqat amaliy mashg‘ulotlar, balki nazariy bilimlar ham beriladi. Musiqa savodi, san’at tarixi, buyuk bastakorlar va san’atkorlarning hayoti hamda ijodi bilan tanishish yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi. Bu bilimlar orqali bolalarda san’atga nisbatan ongli munosabat shakllanadi.

Milliy cholg‘u asboblari — dutor, rubob, gijjak, doira, karnay va surnaylarda ijro etishni o‘rganish yoshlar qalbida milliy musiqaga bo‘lgan muhabbatni mustahkamlaydi. Shuningdek, maqom, doston va an’anaviy qo‘shiqchilik yo‘nalishlarida olib boriladigan mashg‘ulotlar milliy san’at an‘analarining uzluksiz davom etishiga xizmat qiladi. Bu esa milliy madaniyatning yo‘qolib ketishining oldini oladi.

Tasviriy va amaliy san’at yo‘nalishlari orqali bolalarda estetik did, tasavvur va ijodiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi. Rasm chizish, haykaltaroshlik, naqsh va bezak san’ati bilan shug‘ullanish o‘quvchilarning ichki dunyosini boyitadi, ularni go‘zallikni anglash va qadrlashga o‘rgatadi. San’at bilan shug‘ullangan bolalar odatda o‘z fikrini erkin ifoda etadigan, mustaqil va ijodkor shaxs sifatida shakllanadi.

Bolalar musiqa va san’at maktablarining ijtimoiy-tarbiyaviy ahamiyati ham nihoyatda kattadir. Ushbu muassasalar yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni turli salbiy illatlardan himoya qilishda muhim rol o‘ynaydi. San’at bilan shug‘ullanish yoshlarning ma’naviy kamolotiga, axloqiy fazilatlarining shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Mazkur maktablarda tashkil etiladigan konsertlar, ko‘rik-tanlovlar, ko‘rgazmalar va festival tadbirlari yosh iste’dodlarni aniqlash va qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Iste’dodli o‘quvchilarning respublika va xalqaro miqyosdagi tanlovlarda ishtirok etishi O‘zbekiston san’atini jahon sahnasida tanitishga xizmat qiladi. Bu esa milliy madaniyatimiz nufuzini oshiradi.

Shuningdek, bolalar musiqa va san’at maktablari professional san’at ta’limining muhim boshlang‘ich bosqichi hisoblanadi. Ushbu maktablarda tahsil olgan ko‘plab yoshlar keyinchalik san’at va madaniyat sohasida yetuk mutaxassis, taniqli ijodkor sifatida yetishib chiqmoqda. Bu holat milliy san’atimizning kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Bolalar musiqa va san’at maktablarida ta’lim jarayoni jismoniy kasbiy mahoratni kuzatishga, balki shaxsiy tarbiyasiga ham. Pedagoglar o‘quvchilari bilan ishlash jarayonida yosh va texnik inobatga olingan holda individual ishlab chiqarishni qo‘llaydilar. Bu esa har biriga kirishni to‘g‘ yo‘ jismoniyish va rivojlantiradi

Musiqa va san’at mashg‘ulotlari bolalarda sabr-toqat, intizom, mas’uliyat va mehnatsevarlik kabi fazilatlarini shakllantiradi. unga, cholg‘u bajarishida ijro etishni o‘rganishni kuzatish talab qiladi. Bu jarayon orqali bolalarda o‘z ustida ishlash, maqsad sari intilish va natijaga erishiladi.

Bugungi globallashuv davrida har bir xalqning o‘zligini namoyon etuvchi eng muhim omillardan biri uning madaniyati va san’atidir. O‘zbekistonning boy va betakror milliy san’atini asrab-avaylash hamda uni yangi bosqichga olib chiqishda san’at maktablari, xususan, bolalar musiqa va san’at maktablari fundamental poydevor vazifasini o‘tamoqda.

Ushbu muassasalarning eng asosiy vazifasi — xalqimizning asrlar davomida shakllanib kelgan madaniy merosini o‘rganish va uni kelajak egalariga bezavol yetkazishdir. Maktab dasturlariga kiritilgan maqom san’ati, baxshichilik yo‘nalishlari hamda milliy cholg‘u ijrochiligi (dutor, g‘ijjak, nay, qashqar rubobi) darslari yoshlarning o‘z milliy ildizlariga bo‘lgan sadoqatini mustahkamlaydi.

Tizimli va professional musiqa ta'limi orqali bolalar nafaqat cholg'u chalishni o'rganadilar, balki ularda yuksak estetik tarbiya shakllanadi. Musiqa, tasviriy san'at va raqs orqali dunyoni idrok etish bolalarning ma'naviy olamini boyitadi, ularda nafosatni his qilish va go'zallikni qadrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa barkamol yosh avlodni tarbiyalashda g'oyatda muhimdir.

Bolalar musiqa va san'at maktablari shunchaki ta'lim maskani emas, balki iste'dodlar fabrikasidir. Bu yerda ilk saboqni olgan o'quvchilar ertaga professional san'atkorlar bo'lib yetishadilar va o'zbek san'atini xalqaro sahnalarda namoyish etadilar. Binobarin, ushbu maktablarga qaratilayotgan e'tibor — millatning ma'naviy xazinasini va badiiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan eng to'g'ri sarmoyadir.

Davlat tomonidan bolalar musiqa va san'at maktablarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy o'quv vositalari bilan ta'minlash hamda malakali pedagog kadrlar tayyorlash borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu esa ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Milliy san'at va zamonaviylik

Bugungi kunda milliy san'atni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar va yangi pedagogik metodlardan yuksalish muhim kasbga aylanadi. Bolalar musiqa va san'at maktablarida multimedia vositalari, interaktiv darslarida, audio va video materiallar keng qo'llanilmoqda. Bu esa darslarning kuchini oshirib, o'quvchilarning mashqlarini kuchaytiradi.

An'naviy milliy musiqa bilan bir qatorda zamonaviy musiqiy yo'nalishlarni o'rganish ham yoshlar uchun. Bu ular orqali milliy qadriyatlarni saqlagan holda, jahon san'ati bilan hamohang imkoniga ega bo'ladilar. Masalan, milliy kuylarni zamonaviy aranjirovkada ijro etish, yangi uslubdagi kompozitsiyalarni yaratish.

Tasviriy san'atda ham an'anaviy naqsh va bezak san'ati bilan bir qatorda zamonaviy dizayn, grafika va raqamli san'at yo'nalishlariga e'tibor qaratilmoqda. Bu esa o'quvchilarga zamon talablari asosida kasbiy ko'rinishini egallash qiladi.

Bolalar musiqa va san'at maktablari uchun ta'lim beruvchilar bo'lib qolmay, balki hududiy madaniyat markaziga ham aylanmoqda. Ular orqali mavjud an'analar, xalq ijodi namunalari va urf-odatlar keng targ'ib qilinmoqda.

Mahalliy festival va bayramlarda o'quvchilarning chiqishlari aholining madaniy hayotini boyitadi. Bu yordam yoshlar orasida san'atga bo'lgan yukni ko'rish hamda ijtimoiy faollikni oshiradi.

San'at bilan shug'ullangan bolalar hayotga qaytadi, estetik didi, ma'naviy barkamol shaxs bo'lib voyaga yetadi. Musiqa va san'at inson ruhiyatiga chiqish ta'sir ko'rsatib, stressni jismoniy ruhiy holatni ta'minlaydi.

Yosh iste'dodlarni kashf etish va yo'naltirish

BMSMlarning asosiy vazifasi — chekka hududlarda bo'lsa ham, iste'dodi bor bolani topish va uning qobiliyatini yuzaga chiqarishdir. San'atning barcha turlari (musiqa, tasviriy san'at, xoreografiya, teatr) bo'yicha beriladigan boshlang'ich ta'lim bolaning kelajakdagi professional yo'lini belgilab beradi. Ko'plab mashhur o'zbek san'atkorlari, bastakorlari va rassomlari o'z ijodiy yo'lini aynan mana shunday maktablardagi ilk saboqlardan boshlashgan.

Milliy meros va an’analarni davomiyligi

O‘zbek san’atining durdonasi bo‘lgan Maqom san’ati, baxshichilik, doira, g‘ijjak va dutor ijrochiligi aynan musiqa maktablarida tizimli ravishda o‘rgatiladi. Bu maktablar "ustoz-shogird" an’alarini zamonaviy pedagogika bilan birlashtirgan holda, milliy boyliklarimizning yo‘qolib ketmasligini ta’minlaydi. Yosh avlod qalbida milliy ohanglarga bo‘lgan muhabbatni uyg‘otish orqali o‘zbek san’atining xalqaro maydondagi nufuzi saqlab qolinadi.

Ma’naviy-axloqiy va intellektual rivojlanish

Musiqa va san’at bilan shug‘ullangan bola nafaqat cholg‘u chalishni o‘rganadi, balki uning intellektual salohiyati ham oshadi. Solfedjio va musiqa nazariyasi fanlari bolaning mantiqiy fikrlashini rivojlantirsa, musiqa adabiyoti darslari jahon va o‘zbek madaniyati tarixi bilan tanishtiradi. Bu esa yoshlarni yot g‘oyalardan asrash, ularda yuksak did va ma’naviy immunitetni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ota-onalar bilan hamkorlikning ahamiyati.

Bolalar musiqa va san’at maktablarining samarali faoliyat yuritishida ota-onalar bilan hamkorlik muhim o‘rin tutadi. Ota-onalarning ta’lim jarayonining farzandlari, ularning qo‘llab-quvvatlashi bolalarning m

Maktablar maktab-onalar uchun ochiq darslar, ijodiy uchrashuvlar tashkil etish o‘quv jarayonining ta’siri. Bu ota-onalar farzandlarining yutuqlarini ko‘, ularni yanada rag‘rib yordam imkoniga ega bo‘ladi, ota-onalar bilan muntazam muloqot qilish orqali bolalarning yuklari, muammolari va iste’dodlarini osonlashtiradi. Bu esa ta’lim jarayonini yanada rivojlantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bolalar musiqa va san’at maktablari O‘zbek san’atini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan ta’lim muassasalaridir. Ular orqali milliy madaniyatimiz asrab-avaylanadi, yosh avlodning ijodiy va ma’naviy salohiyati yuksaladi. Ushbu maktablar nafaqat san’at ta’limi, balki milliy g‘urur, vatanparvarlik va yuksak ma’naviyatni shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida jamiyat hayotida muhim o‘rin tutadi.

Bolalar musiqa va san’at maktablari O‘zbekistonning madaniy kelajagini quruvchi asosiy poydevordir. Ushbu muassasalarga berilayotgan e’tibor – millatning ma’naviy xazinasini bo‘lgan san’atni asrab-avaylashga tikilgan sarmoyadir. Aynan mana shu dargohlarda yetishib chiqqan yosh ijodkorlar ertaga dunyo sahnalarida o‘zbek san’atini munosib namoyish etadilar

Shunday ekan, bolalar musiqa va san’at maktablari faoliyatini yanada rivojlantirish, ularni zamonaviy talablar asosida qo‘llab-quvvatlash va ta’lim sifatini oshirish O‘zbekiston madaniy taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va nutqlari to‘plami.
3. O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi materiallari.

4. Milliy musiqa va san’atga oid ilmiy-uslubiy maqolalar.
5. Ommaviy axborot vositalari materiallari.
6. Internet manbalari.